

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

Εισαγωγικά

Όσα θα καταθέσω στην πορεύσα εργασία δεν αποτελούν, κατά το μεγαλύτερο μέρος τους, καριό ιστορικής έρευνας. Πρόθετη μου είναι να αφηγηθώ όσα μου εμπιστεύτηκαν αυτόπτες και αυτήκοι μάρτυρες. Να κάνω γνωστά γεγονότα που σχετίζονται με την αφετηρία της Σερας Μονής της Μεγαλομάρτυρος Κυριακής Λουτρού, όπως είναι ο πλήρης τίτλος της, αλλά να ιστορία και δύσα ο ίδιος γνώρισα από τα μέσα περίου της δεκαετίας του 1940, από τότε δηλαδή που διατηρώ εικόνες και έχω καταγραμμένες μνήμες.

Μόνο για να φωτιάσω κάποιο γεγονότα καλύτερα καταφέύγω σε ελάχιστες πηγές δικών μας, εντόπιων κυρίων ιστορικών, χωρίς να επεκτείνωμαι σε συστηματικότερη αναδίφηση και άντληση στοιχείων από άλλους χώρους.

Φύλοδοξία μου είναι να προσθέσω τη δική μου τοπεινή φωτιά στο ασχήματο και αναλογήρωτο ακόμα ψηφιδωτό της ιστορίας της Μονής της Αγίας Κυριακής.

Αποτελεί την εκληλήσω πρωσωπικό χρέους στο Μοναστήρι, που ιδιαίτερα κατά τα πέτρινα χρόνια του εμφυλίου και στη μετέπειτα ταραγμένη περίοδο μας χάρισε συγκινή-

Τον πρώτο ή δεύτερο χρόνο του 20ου αιώνα, δηλαδή το 1900 ή 1901 μερικοί υλοτόμοι εργάζονταν στο δάσος του Χαλιβά, ιδιοκτησίας του Ναυαρινού βιομήχανου και γαιοκτήμανα Γρηγορίου Λάγγου. Με τασκούρια και καστάδες, με βαριές και σφήνες, με πριόνια μεγάλα, τους κουριαστήδες έκοβαν κορμούς θεμελιώμενων δέντρων, ξεπάνων ρίζες τεράστιες, ξεχέφωναν ένα τμήμα του δάσους, που υπήρχε εκεί «από κτίσεως κόσμου».

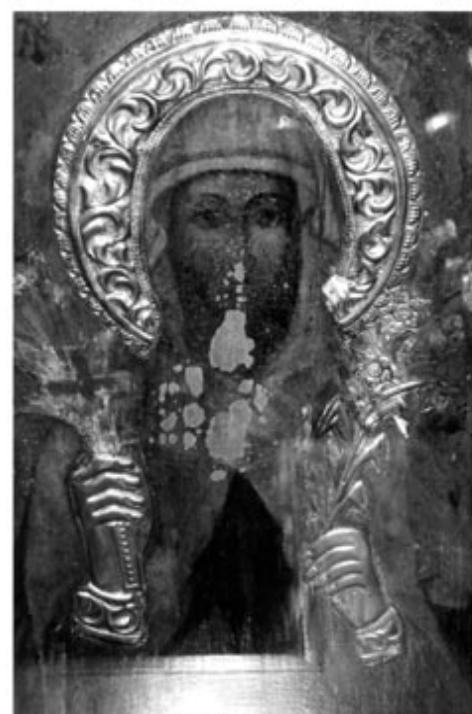
Κάποια στιγμή βρέθηκαν μπροστά σε μια γκρίζα πέτρα, δια-

καλύτερα, ποιος θα την πάρει. Είχε βρεθεί σε «εδάφη λουτρώπικα», οι Ποζάρινοι εργάτες όμως υποστήριζαν ότι την δικαιούνται, διότι στην ομάδα αποτελούσαν την πλειοψηφία. Άρα είχαν με το μέρος τους το δίκαιο, έστω και του ιαχυρότερου. Φυσικά, αυτοί και επικράτησαν.

Ο παπα-Αργύρης στην Ποζάριτες είχε μόλις τελείωσε τον Επειρινό, όταν οι ξυλοκόποι του παρέδωσαν την εικόνα. Η πληροφορία του θαύματος -από την πρώτη στιγμή η ανεύρεση της ανέποφης μέσα στο δάσος, καταπλακωμένη με μια πελώρια πέτρα αποδόθηκε σε θαύμα -κυκλοφόρησε αστραπαία μέσα στο χωριό. Σε λίγο, από το εικονοστάσι, όπου την είχε τοποθετήσει ο καλός ιερέας, πέρσαν και την προσκύνησαν όλοι. Στο τέλος, αφού την θυμίσασε για πολλοστή φορά, ο παπα-Αργύρης κλείδωσε την εκκλησία και έφυγε,

Η δεύτερη από τις τρεις εικόνες του εικονοστασίου

Η τρίτη εικόνα του εικονοστασίου

στάσεων ένα επί ένα περίου. Μια πέτρα σε ένα τοπίο ορεινό, πετρώδες, όποιες και αν είναι ο διοιστάσεις της θεωρείται κάτιο το φυσιολογικό και δεν προκαλεί το ενδισφέρον κανένας. Μια τέτοια πέτρα όμως «κατακαμπή στον κάμπο» τραβάει αμέσως την προσοχή, και γιατί όχι, εξόπτει τη φαντασία. Πράγματι, οι υλοτόμοι άφησαν στην άκρη τη γραμμέα της δουλειάς τους και χρησιμοποιώντας χοντρούς κλάνους για μοχλούς καταπίσθηκαν με το δύσκολο έργο ανατροπής της πέτρας. Κάποιος ευφάνταστος της ομάδας είπε φωναχτά τη γνώμη του, πως ήταν πολύ πιθανόν, κάτω από την πέτρα να κρύβεται θαμμένος κάποιος θησαυρός που έκριψαν οι γκέκηδες. οι κλέψτες ή οι Τούρκοι. Ύστερα από αρκετή προσπάθεια η πέτρα παραμερίστηκε. Πράγματι κάτω υπήρχε κάποιο αντικείμενο. Όταν το πήραν όμως στα χέρια διαπιστώσαν πως δεν ήταν κανένα κιούτι με λίρες και φλουριά, όπως προσδοκούσαν, αλλά μια εικόνα μικρών διαστάσεων, επίνω στην οποία διέκριναν, όταν την κοθάρισαν πρόχειρα, μια μορφή γυναικεία με φωτοστέφανο, μια αγία. Εάν δεν ήταν λόγο τους αναλφάρητοι θα είχαν διαβάσει και το όνομά της που ήταν γραμμένο με παλιάκα γράμματα, μιασά στα αριστερά και τα άλλα μιασά δεξιά από το κεφάλι της: Μεγαλομάρτυρος Κυριακή.

Πιστοί και θεοφοβούμενοι άνθρωποι όλοι τους, θεώρησαν το εύρημα επίσης σημαντικό. Σταυροκοπήθηκαν, την ασπάστηκαν και ομέσως πρόσκιψε το δίλημμα, πού θα την πάνε ή

απόφειρε οι παραπομένες σε Ποζάριτες και Χαλιβά, από δύο άλογα που κάλπιζαν δεν χρειάζονταν περισσότερο από ένα τέταρτο. Σε μια ώρα όλο το χωρίο έμεθε τη Αγία Κυριακή έκανε και το δεύτερο θύμωμά της. Φανέρωσε την επιθυμία της να αφήσουν μόνιμα εκεί στο Χαλιβά, δίπλα στα νερά του Αλιάκμονα, που πότε κυλούσαν ήσυχα και αθόρυβα και πότε θαλά και ασφραμένα.

Τώρα πια η είδηση έχειρες από τα όρια του Κεφαλοχωρίου, πέρασε πρώτα στα γεγονικά χωριά, Λουτρό και Παλιό Πρόδρομο, για να απλωθεί στη συνέχεια και στα υπόλοιπα καμπούχια, μα και στα οφενά των Πιερίων, πέρα από το ποτάμι.

Στο σημείο που βρέθηκε η πέτρα στήθηκε προσωρινά ένα μικρό κουβούκλιο, ίσα-ίσα για να στεγαστεί η εικόνα και το απαραίτητο καντήλι.

συνέχεια στο επόμενο

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

Β. Το οικόπεδο, ο δωρητής Γρηγόριος Λόγγος

Ποιος ήταν όμως ο Χολιβός και πώς βρέθηκε στην ιδιοκτησία ενός Ναούσουσαιο τοικλικά σε μια εποχή που ολόκληρη η Βόρεια Ελλάδα, η Θράκη και κάποιες νοτιότερες περιοχές ήταν ακόμα υποτελεί στην Οθωμανική Αυτοκρατορία;

Όσα θα παραθέσω στη συνέχεια, όπως και σα προηγήθηκαν για τον τρόπο ανεύρεσης της εικόνας αποτελούν προϊόντα προφορικής μαρτυρίας από πηγή την οποία θα αποκαλύψω στο τέλος της αφήγησης, αφού προκαταβολικά σημειώσω ότι είναι απόλυτα αξιόπιστη και όσα κατέγραψα κατά τη συνομιλία μας αποδίδουν με ακρίβεια τα πραγματικά γεγονότα.

Διασταυρωμένες προφορικές παραδόσεις, αλλά και χάρτες, ιδίως στρατιωτικού παλιότερων εποχών συνηγορούν στην ύπαρξη παλιού οικισμού κοντά στη θέση που βρίσκεται σήμερα το Μοναστήρι, γνωστού με το όνομα Χολιβός. Το όνομά του το οφείλει σε κάποιον χωρικό με το ίδιο επίθετο, τον οποίο σκότωσαν οι Αρβανίτες ή Αρβαντάδες, όπως ήταν γνωστοί στο τοπικό ίδιωμα. Οι τελευταίοι, κάτοικοι του οικισμού και κάτοχοι μεγάλων εκτάσεων, ήταν, κατά την πηγή μου, «μέθυσοι κι υερβάδιζοι» (μπερμποντήδες= αντίθικοι, γυναικάδες), με αποτέλεσμα να βάλουν τα μούλια τους (=κτήματα) ενέχυρο σε έναν Βεροιώτη χριστιανό γιαοκτήμονα, το Ιωάννη Μαλακούνη και τελικά να τα χάσουν. Η οικογένεια Μαλακούνη μοιράστηκε το αγρόκτημά τους δύο γιαμπρούς της, στον επίσης Βεροιώτη γιατρό Στέργιο Μάρκο, γνωστό αργότερα από τους μύλους του, σε αναπαλαιωμένο κτήριο των οποίων στεγάζεται σήμερα το Βιβλιοπέδιο της Βέροιας και στο Ναούσουσαιο Βιομήχανο Γρηγόριο Λόγγο.

Προίκισε ακόμα τις κόρες της με μεγάλα οικόπεδα μέσα στις Ποιγαρίτες. Στο μεριδίο του ο Λόγγος οργάνωσε μια πρωτοποριακή για την εποχή του αγροτοκτηνοτροφική επιχείρηση, ενώ παράλληλα κατασκεύασε αλευρόμυλο με μηχανοκίνηση, όπως και έναν δεύτερο μύλο για την επεξεργασία σουσαμιού, που παράγονταν όφερνον σε όλα τα χωριά του κάμπου. Κύρια προϊόντα του μύλου αυτού αποτελούσαν το σταφιδάριο (σταφιδάριο, στο ίδιωμα), που αντικαθιστώντας το ελαιόλαδο, το οποίο ήταν πανάκριβο και το παχύρευστο ταχίνι με τις γνωστές θρεπτικές του ιδιότητες. Μέσα στο τεράστιο οικόπεδο, πολλών δεκάδων στρεμμάτων κατασκεύασε ένα εντυπωσιακό κονάκι, το οποίο, σε σύγκριση με τα χρημάτιππα των χωρικών έμοιαζε με αληθινό παλάτι. Κτίστηκαν ακόμα οικήματα για να στεγάζονται οι χουσικιάρηδες (=οι υπόλλητοι) και αποθήκες, στόβλοι, μαντριά. Προτρέχοντας μάλιστα κατά πολὺ της εποχής του ο Γρηγόριος και για τους δικούς του Γαλάκτης Λόγγος προμηθεύτηκε μεγάλη ηλεκτρογεννήτρια και εξοσφάλισε ρεύμα σε όλο το συγκρότημα. Να προσθέσουμε τέλος ότι μέσα σε αιτόν τον οικοπεδικό χώρο ένα γεωτρύπανο τη μακρινή δεκαετία του 1920 διαπέρασε ένα κομμάτι από το στερεό φλοιό της γης, έφτασε ως τον ασιατιάρακτο μέχρι τότε υδροφόρο ορίζοντα

και το ευλογημένο νεράκι περιμένοντας ίσως «σαν από καιρό» την ώρα αυτή ξεχύθηκε πάνω στα ρουμλουκιώτικα χώματα. Από τη βρύση εκείνη εξασφάλιζαν για χρόνια το πόσιμο νερό οι Ποιγαρίτες, που ως τότε έπιναν νερό ποταμίου, μεταφέροντάς το με μεγάλες βαρέλες πάνω σε δίτροχα βαλάμια, τα ονομαζόμενα ταγκαριά.

Γ. Το χτίσιμο της Εκκλησίας, το ανάχωμα, ο πρώτος ξενώνας, η Κασσινή

Ανθρώπος πράσινος, απλαχνικός και θεοσεβούμενος ο Λόγγος, ανταποκρίθηκε θετικά στο αίτημα να παροχωρήσει μιαν έκπτωση στο Χολιβά, ώσπες να κτιστεί εκκλησία στο όνομα της Αγίας Κυριακής, η οποία από την πρώτη σπιγή, όπως προ-

της οικοδομής, με όποια υλικά και αν γινόταν αυτή, με ψημένα τούβλα (σπανιότερα), με πλιθά (ωμό, όμητα τούβλα), με πλοκό, με σχιστό (βέργες λεπτοκαρυάς συνήθως, σκιαμένες στη μέση και καρφωμένες επάνω σε κατακόρυφα καδρόνια), προσχώρουσε στην κεραμοσκεπή, όπως υπήρχαν κεραμίδια, γιατί δεν υπήρχαν πάντοτε, όποτε τη θέση τους έπαιρναν φυτικό υλικά, όπως τα υδρόφιλα ραγιάδη ή η καλαμιά της βριέζας. Ο ίδιος έκοβε από κορμούς δέντρων που αφθονούσαν τότε σανίδια και άλλα απαραίτητα μέρη για να στρώσει πατώματα και ταβάνια, για να κατοικεύσει μεσάντρες, ένα είδος κουφωτής ντουλάπας, για τα σκεπάσματα και ντουλάπια για το σπιτομάζωμα.

Σε αυτούν τον έμπειρο τεχνίτη, λαιπόν, ανατέθηκε το κτήσιμο της εκκλησίας της Αγίας Κυριακής. Οι εργασίες προχώρησαν ταχύτατα, γιατί υπήρχε μεγάλη προσφορά θεολογικής εργασίας από Λουτρό, Ποζαράπες, Παλιν Πρόδρομο και άλλα χωριά.

Διο χρόνια μετά την απλευτέρωση της Μακεδονικής γης από τον οθωμανικό χυγό και την ίδια μιαριά χρονιά που στο μαρτυρικό Σαράγγειο άνοιγαν ουσιαστικά οι πύλες από τις οποίες η ανθρωπότητα περνούσαν στην κόλαση του Πρώτου Παγκόσμιου πολέμου, η θαυματουργή εικόνα της Αγίας Κυριακής μεταφέρθηκε από το αρχικό ταπεινό κουβούκλιο στη νεόδημη κομητή Βοστιλική. Εγκαταστάθηκε στην εκκλησία που έστησαν με τον οβολό τους και με τον πρωσωπικό τους μόχθο οι Ρουμπούκιώτες, σπους οποίους, ναι μεν εμφανίζεται με θαυμαστό τρόπο στις αρχές, όπως είπαμε του 20ου αιώνα, κανένας δεν έρει όμως πώς βρέθηκαν κάτω από εκείνη τη σημαδική πέτρα και αν δήν ήταν απομενούρι κάποιου ναού που προϋπήρχε και η ανάμνησή του χάθηκε μέσα στη δίνη του χρόνου ή κάτω από τα ορμητικά νερά κόποιος εξόδου του απέθιμου Αλάκμουνα από την κοίτη του.

Αρχικά χτίστηκε το ιερό και ο κυρίως ναός και οι οχυρώσεις αργότερα (1922) προστέθηκε ο νάρθηκας αναπούσπατο τμήμα ενός ολοκληρωμένου «οίκου του θεού».

Το νεοσύντατο Μοναστήρι δοκιμάζοντας, δυστυχώς, με τις χειρωνάπτικες πλημμύρες του Αλάκμουνα, του οποίου τα νερά δεν είχαν τιθασεύει ακόμα από τα αλεπάλληλα φράγματα που γνωρίζουμε σήμερα. Για την αντιμετώπιση του προβλήματος κρίθηκε αναγκαία η κατασκευή ενός προστατευτικού αναχύματος, που να περικλείει όλη την έκπτωση της Μονής. Για την εποχή εκείνη και για τα τεχνικά μέσα που ήταν ελάχιστα και πανάκριβα, η κατασκευή τέτοιου έργου αποτέλεσε κυριολεκτικά πράκτειο θήλω. Κατασκευάσθηκε οιλόκληρο με πρωσωπική απλήρωτη εργασία των κατοίκων των γύρω χωριών, οι οποίοι μαζί με τα ροζασμένα χέρια τους διέθεσαν βαλάμια, αλογόκαρα και μικρά μονότροχα καροτάκια, γνωστά και ως «(α)ραιμπατέλια» για να μεταφέρουν και να στοιβάζουν τις χιλιάδες κυβικών μέτρων χώματα, με το οποίο θωράκιαν το αγαπημένο τους Μοναστήρι από την καταστροφική μανί των νερών.

Ως χρονολογία κατασκευής του οι πληροφορίες μου αναφέρουν τη διετία 1932-33.

συνέχεια στο επόμενο

Η πρώτη, η παλιά εκκλησία της Αγίας Κυριακής λίγο πριν αρχίσει η κατεδάφιση της.

...

αναφέρθηκε, έδειξε ότι ήταν θαυματουργή. Η δωρεά έπειτα στην κατά πολὺ της προσδοκίες τους, φτάνοντας στα εκατό στρέμματα, καλυμμένη όλη με θεόρατα φτελιάδια (καραγάτια και για την επιστήμη, πτελέες). Συγχρόνως όρισε το Νίνια το Στεργιόπουλο από το Λουτρό ως Επίτροπο με την εντολή να συγκεντρώσει χρήματα. Εξήντα λίρες χρυσές ήταν το ποσό που μάζεψε ο δραστήριος και τίμιος Επίτροπος σε διάστημα περίπου δεκαπέντε ετών, τις οποίες παρέδωσε στο Λόγγο. Εκείνος πρόσθεσε, με μορφή δανείου ή συμπληρωματικού ποσού και με αυτή τη σερημαγιά (=κεράλαιο) ξεκίνησε το χτίσιμο της εκκλησίας. Έτος, 1914.

Τα υλικά παραγγέλθηκαν στη Θεσσαλονίκη και έφτασαν στο Γιδά μέσα σε δύο βαθόνια. Τα ξεφόρτωσαν στις αποθήκες του Σταθμού, επειδή όμως άργησε λίγο για κάποιο λόγο η παραλία, ο Σταθμάρχης επέβαλε πρόστιμο μιας λίρας! Το χτίσιμο, κα όμι μόνο, σνέλασε ένας πολύ γνωστός «εργολάβος» την εποχή εκείνη στην περιοχή, ο Σωτήρης, χριστιανός ορθόδοξος, σερβικής καταγωγής, ο οποίος έχτισε και πολλά ιδιωτικά σπίτια στα γύρω χωριά.

Ο Σωτήρης ο Σέρβος, όπως ήταν γνωστός, εκτός από την περικλείση την έκπτωση της Μονής. Για την εποχή εκείνη και για τα τεχνικά μέσα που ήταν ελάχιστα και πανάκριβα, η κατασκευή τέτοιου έργου αποτέλεσε κυριολεκτικά πράκτειο θήλω. Κατασκευάσθηκε οιλόκληρο με πρωσωπική απλήρωτη εργασία των κατοίκων των γύρω χωριών, οι οποίοι μαζί με τα ροζασμένα χέρια τους διέθεσαν βαλάμια, αλογόκαρα και μικρά μονότροχα καροτάκια, γνωστά και ως «(α)ραιμπατέλια» για να μεταφέρουν και να στοιβάζουν τις χιλιάδες κυβικών μέτρων χώματα, με το οποίο θωράκιαν το αγαπημένο τους Μοναστήρι από την καταστροφική μανί των νερών.

Ως χρονολογία κατασκευής του οι πληροφορίες μου αναφέρουν τη διετία 1932-33.

ΤΑ ΛΕΜΕ

Τετάρτη 16 Ιουνίου

σελίδα 8

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

Του Δημήτρη Δελιόπουλου

Την ίδια περίοδο χτίστηκε και το πρώτο οίκημα· ξενώνας, που δεν υπάρχει πια, διότι τη δεκαετία του 60(;) γκρεμίστηκε και στη θέση του υψώθηκαν εκείνα τα απαίσια σκέλεθρα, που στην αρχική τους μορφή και πριν το τελευταίο τους σωαλούπωμα τραυμάτιζαν βάναυσα την αισθητική του χώρου της Μονής και στα οποία, υποτίθεται ότι θα στεγάζονταν ορφανοτροφείο ή δεν έβριν τί λάλο.

Αμέσως μετά την κατασκευή του ξενώνα που ήταν απλός, λιτός, όπως ταιριάζει στην ιερότητα του χώρου, ελαφρώς υπεριμψιμένος από το φόβο της υγροσίας, εγκαταστάθηκε εκεί η πρώτη μοναχή, η Θυριλή «Καλουγιρά», η αδελφή Κασσιανή, από τα Βρασανά της Χαλκιδές.

Θα άριζε να γραφτεί μια ξεχωριστή μονογραφία για την ηρωική αυτή μορφή, που συγκέντρωνε στο πρώτοπο της τον απέραντο αεβασμό και την αγάπη όλου του κόσμου που την γνώριζε και προπονήθηκε των προσκυνητών.

Ο αδόκιμος ίσως χαρακτηρισμός μιας καλογριάς ως πρωικής σκέλετος στο γεγονός ότι παρέμεινε στην έπαλξη της, μόνη και απροστάτευτη σε όλη τη διάρκεια της Κατοχής και κυρίως του Εμφυλίου. Και είναι χαρακτηριστικό της γενικής εκτίμησης που έχαιρε, πως και στη διάρκεια της πιο άγριας φάσης του αδελφοκτόνου σποραγιού, κατά την οποία το Μοναστήρι αποτελούσε πολύ συχνά καταφυγή και ορμητήριο ένοπλων ομάδων, η σεπτή Μοναχή δεν δέχτηκε ποτέ την παραμικρή ενόχληση από καμιά πλευρά.

Δ. Οι προσκυνητές. Τα πρώτα θαύματα

Αμέσως μετά την ολοκλήρωση των έργων η νέοτευκτή Μονή άρχισε να δέχεται πληθύνων προσκυνητών στη διάρκεια όλου του έτους, γιορτές και καθημερινές.

Τους προσκυνητές θα μπορούσαμε να τους κατατάξουμε σε διάφορες κατηγορίες, ανάλογα με το χρονικό διάστημα που έμεναν σ' αυτήν.

Στην πρώτη, την πολυπληθέστερη κατηγορία ανήκουν όσοι έφταναν ως εκεί, προσκυνούσαν, αν ήταν καθημερινή ή παρακολουθούσαν μιαν ακολουθία ή τη θεία λειτουργία, αν ήταν γιορτή ή Κυριακή και έφευγαν αυθημερόν.

Ανάμεσα τους αγυκαταλέγονταν άνθρωποι που έφταναν από μακριά, από γειτονικούς Νομούς, από τη Δυτική Μακεδονία, από την Πέλλα και την Περιά, από τη Θεσσαλονίκη. Έφταναν, συνήθως, καβάλα σε άλογα και γαϊδουράκια, σε αλογόκαρα και σπανιότατα, αλλά συνέβαινε και αυτό, σε αυτοκίνητα, είδος σπανιότατο για τα χρόνια εκείνα.

Η δεύτερη κατηγορία αφορά ανθρώπους, συνήθως γυναικες και παιδιά, που διάνυκτερευαν στο Μοναστήρι από μία έως τρεις βραδιές.

Τέλος υπήρχαν εκείνοι που παρέτειναν την παραμονή τους για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και συγκεκριμένα για εφτά

ή σαράντα μερόνυχτα. Η επιλογή του πλήθους των διανυκτερεύσεων δεν ήταν τυχαία. Είναι γνωστό ότι οι αριθμοί τηρία, επτά, σαράντα ενέχουν ιδιαίτερους συμβαλλούσιμους, καθώς συνδέονται με βιβλικά πρόσωπα και γεγονότα..

Κοινός παρανομαστής όλων των προσκυνητών, όλων των εποχών είναι φυσικά η πιστή. Υπόρχουν, βέβαια και οι απλοί επισκέπτες, αυτοί που προσέρχονται σε ναούς και μονές, από απλή περιέργεια, από ενδιαφέρον παραδείγματος χάριν, για την αρχιτεκτονική του ναού ή για την εικονογράφησή του. Και είναι φορά και από απλή συνήθεια ή για λόγους σκοπομητήτας. Σίγουρα όμως αυτοί οι συνάνθρωποι μας δεν αποτελούν τον κανόνα μεταξύ όσων φτάνουν στο κατώφλι μιας εκκλησίας. Και είναι οκόμα πιο σίγουρο ότι ήταν πολύ λιγότεροι σε

αξέωντος να την βλέπει και δεν έφερε αν αυτό συμβαίνει με τα μάτια της ψυχής ή με τα αισθητά μάτια. Μέσα σε ένα τέτοιο κλίμα έξαρσης και ανάστασης δεν είναι καθόλου παράδειγμα να συμβαίνουν φαινόμενα τα οποία ζεπερνούν τη λογική, ανατρέπουν για ένα κλάσμα του δευτερόλεπτου την ισχύ των φυσικών νόμων, ελευθερώνουν δυνάμεις σαν εκείνες που προκύπτουν από τη σχάση του στόμου, που πρακτούν τελικά το θαύμα, με τη μεσολάβηση πάντα, κατά τον πιστό, της αγαπημένης του Αγίας.

Η αρχική παράδοση, βέβαια, κάνει λόγο και για μιαν άλλη κατηγορία θαυμάτων. Πρόκειται για την ομάδα εκείνων που λεπτουργούν ως παιδευτικοί κανόνες. Που επιβραβεύουν το αγαθό και τη μερικότητα του κακού. Που θέλουν να φροντίσουν ούσια απλώνουν βέβηλο χέρι σε όσα ανήκουν στον ανθρωποποιημένο, στον αιλικό κόσμο της Μονής.

Θα παραθέσω στη συνέχεια όσα μου εμπειρώνει η πηγή μου και μάλιστα ως τα οποδώσω στο τοπικό ίδιωμα, στο ίδιο ακριβώς που τα πρωτάκουσα και στη συνέχεια ως κάνω τη μεταγραφή τους στην Κοινή Νεαρελληνική.

α. Ι Ζήλης & Ζησιόπουλος πήριν ένα ξέλινο πουστάβ' απ' τ'ν Αγία Κυριακή και του έβαλν σήμα σπου θήκο τ' του πηγάδ'. Όταν πήγιν να πουστία' τα πράματα δυο δαμάλια σκαλαλού'καν σ' απλίμα κι του ένα έπιστην μέσα στο πηγάδ'. Ι Ζήλης φουβήθ'κιν τι πήγιν του πουστάβ' πάλι απ' το και που του πήγιν.

Η μεταγραφή στην Κοινή:

Ο Ζησής ο Ζησιόπουλος, έκλεψε μια ξύλινη λεκάνη από την Αγία Κυριακή και την ποποδώσω στο τοπικό ίδιωμα, στο ίδιο ακριβώς που τα πρωτάκουσα και στη συνέχεια ως κάνω τη μεταγραφή τους στην Κοινή Νεαρελληνική.

β. Του ίδιου του πουστάβ' του πήριν, πάνου κάτ' ύστηρα απού τρια χράνια, Κώτσιους & Διακόπουλους. Τ' νύχτα πήγιαν στουν τ' δώδικα συμβαρήδικις κι τουν δηγάσταξαν να του πάν' πιάσου. Του προι σ'κώθ'κιν & Κώτσιους φουβήθημένους κι του πήγιν ουδιτόπτων.

Η μεταγραφή στην Κοινή:

Την ίδια λεκάνη την πήρε ύστερα από τρία χρόνια περίπου ο Κωνσταντίνος Διακόπουλος. Πήγιαν όμως τη νύχτα στον ύπνου τ' δώδικα έφιπποι Τούρκοι αστυνομικοί και τον διέταξαν να το επιστρέψει. Το πρώι σηκώθηκε καταφοβημένος ο Κωνσταντίνος και την επέστρεψε αμέσως.

γ. Ένα γκικόπουλο ανέρ'κιν σι ένα φτιλιάδ' κα κώψ' ξύλα. Ικε του κυριώνιν ένας φόβους κι δε γατέβην. Μαζώχ'καν όλνοι οι Γκέγ'δης να του κατηβάσουν, τίπουτα. Τόπιν Ι Δίνας & Στηριγόπ'λους απ' του Λουτρό τ'ς προυμήθιψιν να τάξιν λάδ' στην Αγία Κυριακή. Έταξιν οι Γκέγ'δης καβδίστι στάμνις λάδ' κι του γκικόπουλο κατέβ'κιν.

Η μεταγραφή στην Κοινή:

'Ένα γκεκόπουλο (μικρός Αρβανίτης) ανέβηκε σε ένα φτελιάδι να κόψει ξύλα. Εκεί πάνω όμως κυριεύτηκε από φόβο και δεν κατέβαινε. Μαζέύτηκαν οι Γκέκηδης από κάτω για να το πείσουν να κατεβεί, αλλά εκείνο ερνούνταν. Τάπε ο Ντίνας & Στηριγόπ'λους από το Λουτρό τους αυτούσιων μεταγραφήσαν να το επιστρέψει. Το πρώι σηκώθηκε καταφοβημένος ο Κωνσταντίνος και την επέστρεψε αμέσως.

Θα κλίσω την αριθμητη θαυμάτων, την οποία ίσως, καλύτερο γνώστες του θέματος, μπορούν να αριθμήσουν περισσότερο, και στη συνέχεια στην Αγία Κυριακή σημειώνωνται τα περισσότερα περιστατικά. Η πρώτη παρανομαστής της θαυμάτων θα είναι ο ιερέας Αρβανίτης Ανδρέας Καραντίνος, που προσέρχεται στην Αγία Κυριακή στην πρώτη περιοδική επιπροπήληση της Εποχής της Κατοχής. Η πρώτη παρανομαστής της θαυμάτων θα είναι ο ιερέας Αρβανίτης Ανδρέας Καραντίνος, που προσέρχεται στην Αγία Κυριακή στην πρώτη περιοδική επιπροπήληση της Εποχής της Κατοχής.

Φωτογραφία του 1955.

Στο έκρη δεξιά (κάθιστη) η μοναχή Κασσιανή με το μέλι της εκκλησιαστικής επιπροπής.

ΤΑ ΛΕΜΕ

Τετάρτη 23 Ιουνίου

σελίδα 8

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

Του Δημήτρη Δελιόπουλου

Ε. Τα φτελιάδια. Το απύχημα

Όπως θυμούνται οι παλιοί, ο ευρύχωρος περιβόλος του Μοναστηρίου ήταν κατόφυτος από πελώρια φτελιάδια. Τα «ψυκάρηγνα» αυτά δέντρα, που σε ύψος, σε σκληρότητα έχουν, σε έκταση και πυκνότητα κάμης τα συναγωνίζονται μόνο οι βελανιδιές, υπήρχαν εκεί πριν από την ίδρυση της Μονής στις αρχές του 20ου αιώνα. Με δεδομένο, όπως είπαμε ότι η περιοχή ήταν δασώδης, φαίνεται πώς οι άνθρωποι που πρωτοσχολήθηκαν με την περιχοράκωση των ορίων της Μονής τις σεβάστηκαν και δεν έκοψαν παρά όσα ήταν απαραίτητο για την οικοδόμηση του ναού και τη δημιουργία ενός ανοιχτού χώρου γύρω από αυτόν. Άλλωστε τέτοιες πυκνές συστάδες με φτελιάδια συναντούνται κανείς σε όλες τις εκκλησίες και στα έξακλινα της περιοχής. Αναφέρουμε ενδεικτικά τον Άγιο Κωνσταντίνο (τον παλύ) του Λουτρού, την Κάτω Εκκλησιά (νεκροταφείο) του Κεφαλοχωρίου, την Αγία Παρασκευή στο Ραψομανίκι. Σε όλο αυτό το μέρος του ρουμλουκιώτικου κάμου τα φτελιάδια είχαν έναν πρόσθιο λόγο να είναι περισσότερο από οπουδόποτε άλλοι εύρωστα. Οι συχνές πλημμύρες του Αλιάκμονα προκαλούσαν βέβαια καταστροφές στα σπαρτά, στα κοπάδια και στα νοικοκυριά, παράλληλα όμως λίπαιναν με την «αλήν» τους, με τη λάσπη που κουβαλούσαν, γνωστή και ως λούνη, τα εδάφη και τα καθιστούσαν εξαιρετικά γόνιμα. Μέσα σε ένα τέτοιο πλούσιας έδαφος, τα δέντρα αυτά με το βαθύ και πυκνό ριζικό σύστημα είχαν όλες τις προϋποθέσεις να αναπτυχθούν και ν' αποκτήσουν εντυπωσιακή θωράκι.

Οι προσκυνήσεις που πλησιάζουν το Μοναστήρι έβλεπε από μακριά έναν σχεδόν συμπαγή και επιβλητικό όγκο κλαδών και βαθυπράσινων φύλλων. Όταν το φθινόπωρο τα φύλλα αυτά, ακολουθώντας τον επήσιο κύκλο των φυλλοβόλων δέντρων, κιτρίνιζαν και έπειρταν στο έδαφος, σχηματίζοντας μετά την αποσύνθεσή τους ένα πολύ στρώμα λιπόσιμας, αυξάνοντας ακόμα περισσότερο τον πλούτο της τροφού γης.

Οι κορμοί μερικών είχαν αποκτήσει τεράστιες διαστάσεις. Αποτελούσαν πραγματικά μνημεία της φύσης. Η πηγή μου αναφέρεται σε δύο «διδ' μάρκα» (=δίδυμα) φτελιάδια με διάμετρο πέντε μέτρων που είχαν σχηματίσει στο κάτω μέρος ένα κοιλωμα, μια κουφάλα. Μάλιστα οι μητέρες πήγαιναν τα παιδιάκια εκεί και τα υποχρέωνταν να περάσουν από μέσα αρκουδίζοντας (=μπουσουλώντας). Το έκαμναν αυτό, γιατί από τον κορμό του ενός έσταζε νερό που θεωρούνταν αγίσσιμο.

Θα μπορούσα όμως να καταθέω και την προσωπική μου μαρτυρία σχετικά με τον ασυνήθιστα μεγάλο όγκο των δέντρων της Μονής.

Όταν τη δεκαετία του 1950 αρκετά παιδιά από το Κεφαλοχωρί εγκαταστάθηκαν στη Βέροια ως μαθητές γυμνασίου, βγαίνουμε τα απογεύματα στον φυσικό εξώστη της πόλης, στην «Ελιά» ή Ελά, όπως την έγραφαν παλιότερα και, γεμάτοι νοσταλγία, προσπαθούσαμε να εντοπίσουμε, ανάμεσα στην πλειόδο των άλλων χωριών του κάμπου, το δικό μας. Το μόνο ευκρινές και ορατό σημείο που μας βοηθούσε στην προσπάθειά μας ήταν ο κατάλευκος αποξηραμένος και αποφλοιωμένος κορμός ενός φτελιαδιού, που έστεκε σαν άγρυπνος φύλακας στη δυτική είσοδο του μοναστικού περιβόλου και ήταν ορατός, ιδιαίτερα τις απογευματινές ώρες από δε-

κόδες χιλιόμετρα μακριά.

Τα πανύψηλα φτελιάδια όμως δεν εξασφάλιζαν μόνο την απορίτη δροσά με την αδιαπέραστη σκιά τους, με το θρόισμα των φύλλων και το ανάδειμα των κλωνών τους καλοκαιρινούς και γενικότερα ζεστούς μήνες στους πολυπληθείς προσκυνητές. Αποτελούσαν συγχρόνως και έναν αληθινό παράδεισο για τα αγριοπούλια, που κατέχιλαδες είχαν χτισμένες φωλιές και κούρνιαζαν μέσα στις φυλλωσιές τους. Κανένας δεν είχε ερευνήσει ποτέ ποια ήταν αυτά τα πουλιά και πολύ περισσότερο πόσα ήταν τα είδη τους. Το μόνο που δεν χρειαζόταν καμιάν έρευνα για να διαπιστωθεί ήταν ποιας την πρωτοκαθεδρία την είχαν από άποψη πλήθους το κατάμαυρο και τόσο συκοφαντημένα πουλιά, τα κοράκια, γνωστά στο ρουμλουκιώτικο ίδιωμα με τη λέξη καλιακούδια. Δεν ανήκουν στην κατηγορία των προνομιούχων και συμπαθών φτερωτών. Ούτε τα χρώμα σύτε η φωνή, αλλά σύτε και η παράδοση τα βοηθούει ν' αποκτήσουν θυμαστές. Εκείνη η ανυπακοή ενός πραγόνου τους, που αρνήθηκε να επιστρέψει στην Κιβωτό για να φέρει το μήνυμα της ελπίδας στο Νοέ και στο πλήρωμά του τα καταδώκει ακόμα. Το αρνητικό αυτό πνεύμα διασώζεται και στην τοπική παροιμία: «Σα δους δόρακα μι του χαρέβ», σαν τον κόρκα με το χαμπέρι, με την είδηση, που αποτελεί ευθεία αναφορά στην πρανοφερθείσα ανυπακοή.

Ευρευτεκός ο ρόλος των φτελιαδών, λοιπόν, για την αισθητική του χώρου, για τη δροσιά, δύριο θείο κατά τους ζεστούς καλοκαιρινούς μήνες, για την ξέλεια τους, για την παροχή «στέγης» σε χιλιάδες πουλιά. Ήρθε η ώρα όμως κάποτε που ήταν από αυτά προκόλεσε ένα φοβερό απύχημα, με βαρύτατους τραυματισμούς και νεκρούς. Ήταν ανήμερα της Αγίας Κυριακής του 1958, όταν ένας μεγάλος βραχίονας από ένα γεροσαμένο δέντρο, που κανένας δεν τον πρόσεξε, έπεσε ξαφνικά επάνω στο ανυποψίστο πλήθος των προσκυνητών, οι οποίοι, νέοι στην πλειοψηφία

Η εικόνα του πανύψηλου γυμνού δέντρου επιβεβαιώνει τον τίτλο του Ισπανού θεατρικού συγγραφέα

τους, «έκαναν βόλτα», πήγαιναν και γύριζαν δηλαδή, κατά τη συνήθεια της εποχής, στον κεντρικό διάδρομο. Κάποιοι του Γιδά θυμούνται ακόμα τη μεταφορά τραυματών με τα κάρα στο ιατρείο του τοπικού γιατρού Χρήστου Οικονομόπουλου, που βέβαια, με τα μέσα που διέθετε τότε, μικρή ήταν η βοήθεια που μπορούσε να προσφέρει, ιδιαίτερα στις βαριές περιπτώσεις, αλλά ήταν η μοναδική. Από μια παρούσα και παθώδα έχω την πληροφορία, την οποία όμως δεν εγγυώμαι, ότι οι νεκροί έπρασσαν τους ερπτά.

Σήμερα ο προσκυνητής ή επισκέπτης της Μονής δεν θα βρει σύτε ίχνος από το θηριώδιο εκείνα δέντρα. Μια ανιστημένη που εκδηλώθηκε σε όλες τις περιοχές όπου ευδοκιμούσαν τα φτελιάδια, το εξαφάνισε. Και όταν οικόπεια εμφανίζονται μερικά στα πρανή των αποβραντικών καναλιών, έχουν σύντομη μόνο διάρκεια ζωής. Μόλις αποκτήσουν μικρό ύψος και πριν ο κορμός τους σχηματιστεί καλά, εμφανίζουν το πρώτα συμπτώματο, αρχίζοντας από την κορυφή να ξεραίνονται και αγιά-σιγά «πεθαίνουν όρθια», για να θυμηθούμε τον τίτλο γνωστού βιβλίου (Α. Κασσάνα). Κάποια κατάλοιπα που έχουν απομείνει, με κάπως πιο χοντρούς κορμούς, είναι αξιοθήρηντα.

συνέχεια στο επόμενο

Θολιβερό απομεινάρι από το παλιό δάσος φτελιαδιών

ΤΑ ΛΕΜΕ

Τετάρτη 30 Ιουνίου

σελίδα 8

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

Του Δημήτρη Δελιόπουλου

Στ' Το Πανηγύρι / Σεργιάνι (του Παγκύρ' / Σιργιάν')

Όπως προαναφέρθηκε η μνήμη της Αγίας και Μεγαλομάρτυρος Κυριακής γιορτάζεται στις ερχόμενες ημέρες.

Είναι αρμοδιότητα άλλων να κάνουν γνωστό με αυτοτελή και εκτεταμένα κείμενα το βίο και το μαρτύριο της Αγίας, που έζησε και μαρτύρησε κατά το διαγενέρων των Χριστιανών από το Ρωμαϊκό Αυτοκράτορα Διοκλητιανό (284-304), όπως αυτό περιγράφεται, υποθέτω, σε κάποιο συνοδόπο, βιβλίο δηλαδή με βίους αγίων. Φιλοδοξία αυτού που συντάσσει το παρόν κείμενο είναι, σήμοιοιώντας όσα στοιχεία διαθέτει από πληροφορίες και από πρασωπική πείρα να περιοριστεί στην ιστορία της συγκεκριμένης Μονής, που ήταν το μοναστήρι ΜΑΣ και στις ερχόμενες ημέρες γιορτάζουμε το πανηγύρι ΜΑΣ, του παγγύρη ή του αγριάν', κατά το ίδιωμα μας. Για τα υπόλοιπα υπάρχουν πολύ πιο κατάλληλοι, πιο φωτισμένοι και αιγαίνουρα θα τα καταφέρουν καλύτερα.

Είναι αδύνατο να κατανοήσει σε βάθος ένας σύγχρονος νέος ή ένας ξενομερίτης την αντηροσύνη για τους Ρουμουλούκιώτες αυτή τη γιορτή. Εβδομάδες νωρίτερα σήμαινε συναγερμός, που αποκτώνει μεγαλύτερη ένταση καθώς πλησιάζει η πεμπτημνία. Ο περιέτος των προστασιών απλωνόταν πέρα από τα γενονικά χωριά, σε όλα σχεδόν τα καιμοχώρια, περνώντας ταν Αλιάκμονα και ασκαράλων στα χωριά των Πιερίων, σε όσα τουλάχιστον έχουν απική επαφή με την πεδιάδα.

Ο συναγερμός αφορούσε και τα δύο ψύλα, περιλαμβανεί δόλες της ηλικίας, πιστούς και λιγότερο πιστούς, φτωχούς και εύπορους. Μόνο οι βαριά άρκαστοι, οι υπέργροι ή οικογένειες που είχαν πληγεί από βαρύ πένθος έμεναν έξω από το γενικό ξεσηκωμό.

Όλοι είχαν κάτι να κάνουν για το σεργιάνι. Τα κορίτσια φρόντιζαν να προμηθευτούν το καινούργιο τους φόρεμα, μέσα στα στενά οικονομικά πλαίσια των καιρών, τα παιδιά να έρευνασιν τις λίγες δραχμές, είδος ανεπαρκέστατο, οι νοικοκυραίοι να τιμαρέψουν, να ξύσουν δηλαδή με ειδικό χτένι τα ζώα και κυρίως τα άλογα που θα έζευναν στο κάρο, δηχτιά μαναδικό και αναντικατάστατο για τη μεταφορά της φαμίλιας.

Ήταν από τις σπάνιες φορές που οι επιβάτες δε στρώνονταν να καθίσουν κάτω στην κρεβατίνα (=στο «κατάστρωμα»). Κι αυτό όχι μόνο γιατί δεν ήθελαν, παραπόνων οι γυναίκες, να τσαλακώσουν τα καινούργια φορέματα, μα γιατί ήθελαν τη μέρα εκείνη να πάρει η μεταφορά τους έναν γιορτοποιικό, κυριολεκτικά πανηγυρικό χαρακτήρα.

Αιφαιρούσε ο νοικοκύρης από τις θέσεις τους τις κλιμίες* που κάτι περίπτωση τοποθετούνταν επάνω στην κρεβατίνα του κάρου, του βαλάμαδου ή του βαΐδαμαδου και τοποθετούσε ένα είδος σανίδενο παραπέτου, τις άρκλες**, κάποτε βαρμένες και ζωγραφισμένες με φυτικές παραστάσεις. Επάνω στις άρκλες έβαζε οριζόντιες σανίδες, καλυμμένες με «καλά βελεντούμ», καινούργια μάλλινα υφαντά στρωσιδιά, ώστε να καθίσουν άνετα και αεράτα όλα τα μέλη της πολυπληθούς, συνήθως, οικογένειας, που την ημέρα

εκείνη όλο και μεγάλωνε με την προσθήκη και κάποιων συγγενών, γεπόνων ή φίλων.

Οι πρώτοι που προσέρχονταν στο χώρο και έσπηναν τους πάγκους για να απλώσουν επάνω τις πραμάτεις τους ήταν οι διάφοροι μικροπωλήτες, οι «πανηγυρίτζης» ή «παγγυρίτζης», οι οποίοι μάλλον μονοπαλούσαν τον τίτλο, που κατά ένα μέρος περιλαμβανεί και όλους όσους επισκέπτονταν το πανηγύρι ως προσκυνητές ή επισκέπτες. Ήταν αυτοί που πουλούσαν ειδή ρουσσάρια και υπόδησης, ειδή «προϊός», σκεύες κουζίνας και γενικότερου νοικοκυριού, κυπριά και κουδούνια για μικρά και μεγάλα ζώα. Ήταν ακόμα όσοι απευθύνονταν στον παιδιδακόμα προσφέροντας τόπια, σπανότερα δερμάτινες μπάλες ποδοσφαιρίου με ένα κορδονάκι στο σημείο που υπήρχε το στόμιο της σαμπρέλας για το φουσκωτό, φουρουράκια, ένα ξυλάκι με κάτι φιλόγους από χαρτί σε σχήμα έλικα καρφιαμένους χαλαρό, που περιστρέφονταν με την παραμικρή ανάσα του αέρα, μούζκες, δηλαδή φυσαρμόνικες, βαΐδωριά, μικρά πήλινα σταμάνια με ένα ράμφος μπροστά, με τα οποία τα παιδιά έβγαζαν περιέργους γήχους, όταν τα φυσάσσαν, αφού έβαζαν μέσα πρώτα κάποια ποσότητα νερού, ξύλινες σβωύρες, γυάλινες, χρωματιστές μπλίες,

Πανηγύρι δε νοούνταν, βέβαια, χωρίς παγωτό «κασάτο», χωρίς λεμονάδα ή βιαστινάδα «μπουζύ», δηλαδή χαλβά Φαρσάλων, χωρίς «κοκοράκια», ειδικά καραμελαμένα ζαχαροπλάστη, με βαθύ κόκκινο χρώμα, σε σχήμα πετεινού, στηριγμένου επάνω σε ένα μικρό ξυλάκι.

Διο και τρεις ζγιές* γνωστούλια περιφέρονταν μέσα στον κόσμο, κυρίως στα παρόμερα σημεία. Εκεί ήταν στρώμενες επάνω σε κουμελούδες παρέες- παρέες οικογένειες φίλκες, συγγενείς από όλα χωριά που αντάμιναν κάθε φορά τη μέρα αυτή και έβγαζαν από τους τρουβόδες τις μεσάλες με τα ψωμοτύρια, τους κεφτέδες,

τα σπουδαιούσινα κουτιεύδια και τα γυαλιά (=φιάλες) με τη ρακή. Οι αυμποιστές*, με δεδομένη την καλή προδιάθηση, που ήταν στην εβεστή, που την εισέβιραν σε σκηνή αώνα και αβλαβής! Ήταν εκεί και ο «γύρος του θανάτου», που τέντωντε το νεύρα των θεατών όχι μόνο με το παρακινδυνεύμενο θέαμα, αλλά και με το δαιμονισμένο θύρυβο της μοτοσικλέτας, καθώς σκαρφάλωνε στα πλευρά του μεγάλου «βαρελιού».

Εμπαινεις σε ειδικές υποδοχές της κρεβατίνας, 4 σε κάθε πλευρά. Οι κλιμές ήταν χρήσιμες μόνο για ειδικό φορτίο, όπως τα κομμένα χότρα, ο γιαντζός (=το ήμερο τριφύλλι), η βατσινιά (=ο βάτος) για φρέσιμο

*άρκλα (η). Δάνειο από τη λατιν. arcula<arcga(=κιβώτιο), το σανδένια παραπέτασμα, ύψους; περίου σγόδνια εκατοστών

αμέων κυκλικούς χορούς κι εκεί μπορούσε να απολαύσεις όλη τη χώρα των χορευτών, αντρών και γυναικών.

Το δικό τους μαγαζίκι διέθεταν ακόμα οι διάφοροι «έμποροι της τύχης», όπου οι αφελείς έβλεπαν το μικρό τους χαρτζήκια να αλλάξει πουληγάρια (=τσέπη) μέσα σε δευτερόλεπτα, ψάχνοντας τον κερδοφόρο ...«ποπά» ή σημαδεύοντας το κέντρο ενός στόχου με κάτι «όπλα», που φαίνεται όμως πους ήταν ρυμισμένα έτσι, ώστε να σπαχεύουν καλύτερα το πορτοφόλι του μπουνταλά κυνηγού!

Το παρόν έδιναν και όσοι προσέφεραν θέαμα και ψυχαγωγία, με την Γκόλφω, που τη διαφήμιζαν με τον ανάλογο ελκυστικό τρόπο, με τα σκοτεινό θάλαιμο με τους παραμορφωτικούς καθρέφτες, οι ταχυδακτυλούργοι με τα χίλια δυο «κόλπα» τους.

Άλλοι, οι λίγο μακάβριοι, που «αποκεφάλιζαν» ή «κουμμιάζαν» την όμορφη και ελάχιστα ντυμένη κοπελιά, η οποία ωστόσο στο τέλος της παράστασης ξεπόβλεψε στη σκηνή αώνα και αβλαβής! Ήταν εκεί και ο «γύρος του θανάτου», που τέντωντε το νεύρα των θεατών όχι μόνο με το παρακινδυνεύμενο θέαμα, αλλά και με το δαιμονισμένο θύρυβο της μοτοσικλέτας, καθώς σκαρφάλωνε στα πλευρά του μεγάλου «βαρελιού».

Στα σταθερά αξιοθέατα ανήκει και ο εύσωμος και μυώδης άντρας που έκανε επίδειξη της σωματικής του ρώμης σχίζοντας τράπουλες, σπάζοντας με ένα χτύπημα το χειρό του κεφαλιόν του τούβλα και σανίδες, που λυνόταν, υπέστη από σκληρό αγώνα από τις αλυσίδες με τις οποίες τον έδεναν κάποιοι θεατές και θυμωσάτες του.

Έχω και μακρά από τον περίβολο του Μοναστηριού, μέσα στις καλαμιές των θερισμένων σπαράκων, πίσω από τις στάβες* γινόταν και ένα άλλο αλιεύειρια, με συναλλασσόμενους

σπικός ήχος του ζουρνά και ο ρυθμικός χτύπος του νταουλιού έσπηναν * κλιμι-ά (η): μυτερό πελεκητό ξύλο που

ιερείες της Αφροδίτης και νεαρά παλικαράκια, που εκεί έπαιρναν, συνήθως το πρώτο ερωτικό τους μάθημα, έναντι όχι ιδιαίτερα ακριβών διδόκτρων!

συνέχεια στο επόμενο

ΤΑ ΛΕΜΕ

Τετάρτη 7 Ιουλίου

σελίδα 8

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

Του Δημήτρη Δελιόπουλου

Οι φωτογράφοι

Άφησα τελευταία μια άλλη κατηγορία ανθρώπων που προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στο πανηγύρι, τους οποίους ανεπικύρωτα θα χαρακτηρίζα καλλιτέχνες.

Ο λόγος για τους φωτογράφους:

Πρόκειται για τους γραφικούς εκείνους ηλικιωμένους, άντρες κατά κάνονα, που

κάθονταν υπομονετικά με τις ώρες σε ένα πρόχειρο σκαμνάκι έξω από στρατόπεδα, κοντά σε ορισμένα μνημεία των ιστορικών κέντρων, ας πούμε, στο Λευκό Πύργο της.

Θεσαλονίκης, περιμένοντας τους αστούς, αλλά και τους επαρχιώτες, πελάτες που θα ήθελαν να φωτογραφηθούν, αποκτώντας έτσι ένα «ενδύματον» μονοδικό από την επισκεψή τους στην τρανή πολιτεία. Κάποιους άλλους πάλι τους οδηγούσες ως εκεί η ανάγκη να βγάλουν κάποιες φωτογραφίες για έκδοση ταυτότητας και άλλα σχετικά δημόσια έγγραφα.

Η μηχανή που χρησιμοποιούσαν δεν είχε βέβαια καμά σχέση με τις σημερινές λιλιπούτειες αυτόματες και πολύ περισσότερο με τις πλεκτρονικές των τελευταίων ετών. Επρόκειτο για ένα παραληλεπίπεδο μαύρο κοιτά, στηριζόμενο επάνω σε έναν τρίποδα. Μπροστά είχε το φακό, το άνοιγμα του οποίου έκλεινε με ένα καπάκι. Στο πίσω μέρος, έφερε ένα μαύρο πανί, προσαρμοσμένο σε όλη την εσωτερική περιμέτρου του ορθογώνιου και αρκετά μακρύ, ώστε να χωράει ολόκληρο το κεφάλι του φωτογράφου, όταν ήθελε να τοποθετήσει την ειδική πλάκα με την ευαισθητή επιφύνεια, το φίλμ, όπως είναι γνωστό. Οι δυο ελεύθερες πλευρές καλύπτονταν από επιλεγμένα δείγματα φωτογραφιών, που αποδείκνυαν την καλή ποιότητα που μπορούσαν να προσδοκούν οι υποψήφιοι πελάτες.

Το άτομο που ήθελε να φωτογραφηθεί σπηνόταν ακριβώς απόντωντα από το μπροστινό άνοιγμα. Ο χειριστής της μηχανής, ως καλός επαγγελματίας φράντης

δεχαριστά τη στάση του σώματος, την κλίση του κεφαλιού, το χαμόγελο, που ήταν αναγκαίο, σκόμα και το ίσωμα των ρούχων, το κούμπωμα των απαραίτητων κουμπιών, το φρεσκάρισμα των μαλλών. Όταν όλο αυτό και δυστάσσεις έκρινε αναγκαία τακτοποιούνταν, ο φωτογράφος πήγαινε πιο από τη μηχανή, έβαζε μέσα το αριστερό χέρι του, ρύθμιζε τις τελευταίες λεπτομέρειες του μηχανισμού ενώ με το δεξί εστίαζε το φακό και πριν αφαιρέσει το καπάκι καλύπτει τους πελάτες του να αυτοσυγκεντρωθούν και να κοιτάζουν εκεί στο φακό απ' όπου θα «έβγαινε το πουλάκι». Η εμφάνιση γινόταν επι τόπου. Τα ορνητικά έμπαιναν σε μια μικρή

λεκάνη με το ειδικό υγρό και το θαύμα πραγματοποιούνταν. Σιγά-σιγά άρχιζαν να εμφανίζονται πάνω στο μαυτέριωμαν χρότι όλα τα χαρακτηριστικά του ανθρώπου. Υστέρα τη στήγνωση, την έκοβε γιατί έβγαιζε πάντοτε δυο αντίγραφα και γεμάτος περηφάνια την παρέδιδε στον πελάτη που συνέχιζε να την παρατηρεί επι ώρα.

Πολύ συχνά πιο από το σημείο που σπηνόταν τα όπαμα υπήρχε ένας μεγάλος απλωμένος μουσαμάς, διακοσμημένος με διάφορα σχέδια, δέντρα, λουλούδια και πουλιά, αρχαίους κίονες, ανάλογα με την αισθητική του ίδιοκτητή.

Το Ρουμπούκι οφείλει ευγνωμοσύνη στους ανώνυμους αυτούς υπόρετες της φωτογραφικής τέχνης, που σπαθερό εμφανίζονταν στο πανηγύρι κάθε χρόνο. Αν σήμερα όλες οι οικογένειες λίγο πολύ περιλαμβάνουν ανάμεσα στα οικογενειακά τους κειμήλα, μέσα σε άλμους ή σε κορνίζες, σε κασελές και σεντούκια παλιές φωτογραφίες από την τέταρτη, τρίτη, ίσως από τη δεύτερη και πρώτη ακόμα δεκαετία του εικοστού αιώνα όπου εικονίζονται όχι απλώς οι γονείς ή οι παπούδες, αλλά προπάπποι και προ-προπάπποι, αυτό το χρωστούν σε φωτογραφήσεις που έγιναν, κατά κύριο λόγο, στις ειρτό Ιουλίου στο πανηγύρι της Αγίας Κυριακής. Και το πρόγραμμα δεν στερείται σημαντικά και αξιας. Είναι σημαντικό το εγκόνι, το διάσηγγον και τριάγενγον να γνωρίζει όχι μόνο τα ονόματα των προγόνων του, αλλά και τις φυσιογνωμίες τους, να αναγνωρίζει στις μορφές τους χαρακτηριστικά που φέρει και ο ίδιος, να βλέπει τις ενδυμασίες τους. Αποτελούνται οι φωτογραφίες αυτές τις αδρότες γένναρες που ενώνουν τη νεότερη με τις προηγούμενες γενεές, στεριάνουν την αισθητή της συνέχειας, δίνουν στον νέο άνθρωπο την συνέιδηση της ροής του χρόνου.

Αν ποτέ ο Δημοτικοί μας όρχοντες αποφασίσουν επιτέλους, όπως έχουν χρέος, να στήσουν ένα μουσείο, όπου θα μωνιά

βρει στέγη το παρελθόν αυτού του βασανισμένου ρουμπούκιωτικού κάμπου, οι φωτογραφίες σίγουρα θα καταλάβουν δικαιωματικά προνομιακή θέση.

*στάβα (η). Ειδικός σταυροειδής τρόπος τοποθέτησης των δεματιών, πριν από τη μεταφορά τους στο αλώνι ή στη θη-

**ζυγιά (η), μουσακό συγκρότημα από δύο ζουρνάδες και ένα ντασούλι συνέχεια στο επόμενο

ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΣΤΟ ΡΟΥΜΛΟΥΚΙ

ΤΟ ΠΑΡΟΝ

Όπως γνωρίζουν όσοι επισκέπτονται μοναστήρια παλιότερα, αλλά και νεότερα, αυτά περιβάλλονται, κατά κανόνα, από ψηλά φρουριακά περιπτερά, στο σύνολο τους λιθότιστα. Άλλοι ασφάλειας και αυτοπροστασίας, καθώς είναι χτισμένα μακριά από αστικά κέντρα και άλλες κατοικημένες περιοχές, αλλά και λόγο συμβολισμού, επέβαλαν τη δημιουργία προστατευτικών τειχών, τα οποία αποτελούσαν άλλωστε αρχιτόπτη παράδοση και ανάγονταν στους μυθικούς χρόνους. Σε όλους είναι γνωστά τα τείχη των βυζαντινών μεγαλουπόλεων, με κορυφαίες την Κωνσταντινούπολη και τη Θεσσαλονίκη και κυρίως τα πανύψηλα και οχυρότατα τείχη των μοναστηριών του Αγίου Όρους.

Απομίμηση μιας τέτοιας θωράκισης επιχειρήθηκε να γίνει και στην Αγία Κυριακή τη δεκαετία του εξήντα. Η πρώτη ύλη όμως, οι ταιμεντόλιθοι που χρησιμοποιήθηκαν έδωσαν την εικόνα καρικατούρας μάλλον των αληθινών τειχών. Την αισθητική τραυμάτισε ακόμα περισσότερο η χρήση μερικών από αυτούς σε μορφή...επάλξεων.

Περνώντας, εν πλάστη περιπτώσει την «Πύλη» βρίσκεται

κανείς στον εσωτερικό χώρο της Μονής. Ευτυχώς σήμερα αυτό που αντικρίζει δεν έχει καμά σχέση με ό,τι έβλεπε μόνις πριν από ελάχιστα χρόνια. Ακόμα και εκείνη η «η νέα σύγχρονη πτέρυγα», η οποία κατά διάλυση του εμπνευστή της πρώην Μητροπολίτη προσφίζανταν να «χρησιμοποιηθεί» εν τω μέλλοντι δια κοινωνικούς, αλλά και δια εθνικούς σκοπούς» και που έχασε στα σκέλεμα, έχει δεχτεί σωτήριες επεμβάσεις, τουλάχιστο στην εξωτερική της όψη και έχει εναρμονιστεί αρκετά με ταν υπόλοιπο περιβάλλοντα χώρο. Είναι προφανές ότι ο νέος εργμένος, π. Παναγιώτης Παρηγορίδης διαθέτει περίσσευμα καλιοθεσίας, και δημιουργικού πνεύματος. Έχει μάκρις ακόμη μακρύ δρόμο μπροστά του. Η εγκατάλειψη δεκαετών δεν καλύπτεται εύκολα. Θεωρώ μάλιστα πως μεταξύ των άλλων προτεραιοτήτων θα εντόξει και μια έρευνα από κάποιον ειδικό, ο οποίος θα εξετάσει τις εικόνες, μικρού σχήματος που υπάρχουν στον αριστερό εικονοστάσιο, ανάμεσα στις οποίες φυσιολογικά πρέπει να συγκαταλέγεται και η αρχική, εκείνη για την οποία γίνεται λόγος παραπάνω. Σε σχετική ερώτηση προς τη γερόντισσα να μου την υποδείξει διαπίστωσα ότι δεν την ήξερε.

Από το προπολεμικό κτίσματα σώζεται μόνο το κομψό διώροφο κτίριο, που βρίσκεται στα δεξιά της εισόδου. Αρχικός του προορισμός ήταν να χρησιμοποιηθεί ως ξενώνας, να στεγάζεται ένα μέρος από τους πολυτιλθείς προσκυνητές, που όπως προσαναφέραμε, συνήθιζαν να διανυκτερεύουν εκεί.

Φιλιππική δεν ικανοποιεί τη ποινή της τοπεπινόν κτήπλιο. Άποις Ρω-

σκότων και το κελί της μοναρχίας Κασσιανής, όπως φυσικά δεν υπάρχει και ο αρχικός ναός, ο οποίος παραμένει ωστόσο ζωντανός, πάντα στη μνήμη και στις καρδιές των παλιών Ρουμουλούκιων.

Δημιουργήμα της έβδομης δεκαετίας του περασμένου αιώνα είναι και το μακρόστενο οίκημα, που αποτελεί το απαράπτο τα κάθε μοναστήρι αρχανταρίκη, την αιώνια υπόδοχης και δεξιωσης των προσκυνητών και επισκεπτών.

Ξαναγενίσαντας, έδω από τον περιπολικό μερισμένο περιβόλο, θέλω να εκφράσω το δυσάρεστο συναισθήμα που μου δημιουργήσει η ιστορίδωση ενός μέρους του αναχώματος. Για δύος γνωρίζουν τη διαδρομή του Μοναστηριού, το ανάχωμα, στο οποίο αναφερθήκαμε σε άλλη ενότητα, είναι στενότατα συνδεδεμένο με τη διαδρομή αυτή. Πιστεύω ότι πρέπει να θεωρείται ως αναπόσπαστο μέρος της Μονής και πως με την κατάλληλη φροντίδα, θα μπορούσε να αναδεχτεί σε μηνύματο αξιοθέατο.

Η έτα και αλλιώς ελλιπής αναφορά μου στο ιερό αυτό προσκύνημα του τόπου μας θα ήταν ακόμα ελλιπέστερη, εάν δεν έκανα και μια απλή μόνιμη σε μια διαφορετική προσφορά της Μονής προς τους κατοίκους των γύρω χωριών και ιδιαίτερα του Λουτρού, του Κεφαλοχωρίου και του Π. Προδρόμου. Τα μέλη της Εκκλησιαστικής Επιτροπής, πρεσβύτερα συνήθως και από τα τρία χωριά, δεχόταν συχνά αιτήσεις οικογενειαρχών για δάνεια, προκειμένου να καλύψουν έκπτασα, κυρίως για αντιμετώπιση προβλημάτων υγείας. Καθώς οι κοινωνίες των χωριών ήταν μικρές και σις πάντες γνωρίζουν τους πάντες και τα πάντα, οι Επίτροποι ήταν σε θέση να έβρουν την αλήθεια ή όχι των ισχυρισμών εκείνων που έκαμψαν την αίτηση, όπως και την ποιότητά τους, την φερεγγυότητα και αξιοπιστία τους. Η λήψη τέτοιων, εννοείται άποκων, δανείων ήταν διπλά σωτήρια. Πρώτα, γιατί καλύπτονταν τα ιατρικά και νοσοκομειακά έρευνα μιας αναγκαίας επέμβασης από πούμες και δεύτερον, γιατί τα ποιά αυτό δεν αναζητούνταν από κάποιο τοκογλύφο, που βέβαια δεν έλειπε από κανένα τόπο και σε καμιά εποχή. Εννοείται ότι το χρήματα του δανείου θεωρούνταν ιερά και η επιστροφή τους στο ακέραιο αποτελούσε απαράβατο θητικό χρέος.

Θέλω στο σημείο αυτό να σταθύ ριδιάτερα στο κεφάλαιο

που έχει σχέση με τη διασχίση των «βακούφικων» χρημάτων και πραγμάτων. Ήταν εδραιωμένη η πεποιθήση ότι εκείνος που απλώνει βέβηλο χέρι σε όπις ανήκει στον άγιο ή την αγία δεν αμφατάνει απλώς, όπως συμβαίνει με τις παραβάσεις ήλικων εντυπών και κυνηγών. Θεωρούσαν βέβαιο ότι η ανέριψη αυτή πράξη του θα επιστρέψει στην προσφορά της μείζονας ιστορίας.

Ουσιούσαν βέβαιο ότι τη γεγονότα τα σχετικά με την ιδρυση της Μονής της Αγίας Κυριακής μου ανέφερε και διάφορες άλλες λαϊκές δοξασίες, όπως π.χ. ότι στη λιβάδια του Χολιβά πηγέριες ο Μεγάλεσσαντρος ένα «δίκεφαλο» άλογο (σημ. προφανής παραφθορά της λέξης Βουκεφάλας) ή ότι στο χωράφι του υπήρχε στα αρχαία χρόνια όπως τον είχε αφηγήσει ο Μήτρης Ζησιόπουλος, ένα είδος μεγάλης στέρνας ή μικρής λίμνης, στην οποία έπιανταν το λουτρό τους οι στρατιώτες των Μακεδόνων βασιλάδων που έφευγαν από τη Βεργίνα για να μεταβούν στην άλλη μεγάλη πόλη τους, την Πέλλα. Φυσικά από τα λουτρά αυτά πήρε το όνομά του και το χωριό Λουτρό, ναι Λουτρός και όχι Λουτρό!

Θεωρήσεις ακόμα σημαντικά να κάνει λόγο για τη φοβερή κακοκοινή που επικρατούσε τις μέρες που γινόταν η μάχη των Γιαννιτσών το 1912. Ο Κ. Μουστακόπουλος ήταν ο παπούος μου από την πλευρά της μάνας μου.

Κλείνοντας απόφερε μόνο την ιερή οργή, αλλά αποτελούσε αιτία και για κοινωνικό σπιγματισμό του καταρράκτη.

Δείγμα του σεβασμού προς το μοναστηριακό ταμείο αποτελεί το εξής ασυνήθιστο περιστατικό που μου ανέφερε ο πληροφορητής μου, με πρωταγωνιστή τον ίδιο.

Κάποτε, μάλλον προπολεμικά, ο επιχώριος Μητροπολίτης απαιτήστηκε ένα αρκετά αιεβαστό ποσόν ως «αμαζήτη» του για την επίσκεψη στο Μοναστήρι, στις εφτά Ιουλίου. Ο υπεύθυνος Επίτροπος, με τη σύμφωνη γνώμη και των υπόλοιπων συναδέρφων του, αρνήθηκε να του το καταβάλει, λέγοντάς του ότι «ιμείς τότε παράδοις δεν έμασμι κι ούτι διά μόσουμι στου παγύρυν». Το περιστατικό θα το αιδιολογήσει καλύτερα κανέναν αν λάβει υπόψη το κύρος και τη δύναμη του Δεσπότη την εποχή εκείνη. Η περιφρύσηρη όμως του εκκλησιαστικού ταμείου αποτελούσε για τους άμισθους υπηρέτες της Μονής χρέος που υπερβαίνει τον αιεβαστό προσφορά του Ιεράρχη τους.

Η πηγή μου

Στις αρχές του καλοκαιριού του 1968 έχα μια πολύωρη συζήτηση με τον ηλικιώς αγόντα δύο ετών τότε, Κωνσταντίνο Μουστακόπουλο (1886-1971) από το Λουτρό, ο οποίος μεταξύ των άλλων μου αφηγήθηκε και την ιστορία της Μονής της Αγίας Κυριακής.

Δεν μου διαφεύγει το γεγονός ότι η προφορική μαρτυρία δεν αποτελεί άσφαλτη πηγή για την καταγραφή της «ελάσσονος» και πολύ περιοριστή της «μείζονος» ιστορίας. Από την άλλη όμως, η μαρτυρία αυτής της μορφής αποδεικνύεται πολύτιμη, όταν δεν υπάρχουν άλλες αναμφισβήτητες γραπτές πηγές, με έναν απαράβατο όρο: Ότι ο μάρτυρας θα είναι αξιόπιστος, ότι θα έχει «σώσας τον φρένας», εάν πρόκειται για υπερήλικα, ότι δεν θα είναι μιθωμανής, ότι δεν θα αποβλέπει στην αυτοπροσβολή, ότι δεν θα επιδύωσε κανενός είδους υπεροφθαλή, ότι δεν υπειπρέπηση άλλων επιδιώκεων.

Είμαι σε θέση να δηλώσω με κάθε υπευθυνότητα ότι ο Κ. Μουστακόπουλος παρέμεινε ως την τελευταία στιγμή της ζωής του ντρόλιος, με πλήρη πνευματική διαύγεια και δεν τον διακατέχει καμιά από τα αδυναμίες που προσέφερε. Ακέραιος, χαρακτήρας, δίκαιος, αυστηρός, σοβαρός, λιγόλογος, Βριλισκός, αλλά όχι θρησκαλήπτας. Μου αφηγήθηκε όσα γνώριζε από προσωπική γνώση για την Αγία Κυριακή. Όσα κατέθεσε προερχόμενα εξ αισκής δεν παρελειψε να μου δηλώσει το ονοματεύμαντο του μάρτυρα.

Υποτέρεται επί σειρά ετών ως Επίτροπος.

Συγκεκριμένα υπήρξε μέλος της Εκκλησιαστικής Επιτροπής στις εξής περιόδους:

1926-28, 1932-35, 1938-40, 1952-55.

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης θητείας του κατοικεύατε το κατάστημα ο πρώτος ξενώνας.

Θυμούσαν πώς μαζί με τα γεγονότα τα σχετικά με την ιδρυση της Μονής της Αγίας Κυριακής μου ανέφερε και διάφορες άλλες λαϊκές δοξασίες, όπως π.χ. ότι στη λιβάδια του Χολιβά πηγέριες ο Μεγάλεσσαντρος ένα «δίκεφαλο» άλογο (σημ. προφανής παραφθορά της λέξης Βουκεφάλας) ή ότι στο χωράφι του υπήρχε στα αρχαία χρόνια όπως τον είχε αφηγήσει ο Μήτρης Ζησιόπουλος, ένα είδος μεγάλης στέρνας ή μικρής λίμνης, στην οποία έπιανταν το λουτρό τους οι στρατιώτες των Μακεδόνων βασιλάδων που έφευγαν από τη Βεργίνα για να μεταβούν στην άλλη μεγάλη πόλη τους, την Πέλλα. Φυσικά από τα λουτρά αυτά πήρε το όνομά του και το χωριό Λουτρό, ναι Λουτρός και όχι Λουτρό!

Θεωρήσεις ακόμα σημαντικά να κάνει λόγο για τη φοβερή κακοκοινή που επικρατούσε τις μέρες που γινόταν η μάχη των Γιαννιτσών το 1912.

Ο Κ. Μουστακόπουλος ήταν ο παπούος μου από την πλευρά της μάνας μου. Κλείνοντας θέλω απλώς να αναφέρω ότι υπάρχει μια συγκεκριμένη Αγία του Μοναστηριού δεν είναι η «αρχαία» Αγία Κυριακή, που μαρτύρησε κατά τη ρωμαϊκή περίοδο, αλλά πολύ νεότερη αδερφή του Αγίου Διονυσίου (;) «του εν Ολύμπων» και ότι η αλήθεια αυτή πρέπει κάποτε να αποκατασταθεί και μάλιστα να γραφτεί μια Εχεχωριστή ακολουθία.. Ομολογώ ότι στο ζήτημα αυτό δεν μπορώ να πάρω θέση. Είναι κυριολεκτικό «άλλου παπά ευαγγέλιο!»

